

คำนำสำนักพิมพ์

*“...เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่ง
มหาชนชาวสยาม...”*

ปฐมบรมราชโองการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานแก่พสกนิกรตั้งแต่ปีพุทธศักราช
๒๔๙๓ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการทรงงานหนักเพื่อความสุข
และความร่มเย็นของคนไทยทั้งชาติ ตลอดเส้นทางเสด็จ
พระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศ ทำให้พระองค์
ทรงทราบว่าปัญหาพื้นฐานของเกษตรกรไทยในแต่ละภูมิภาคของ
ประเทศมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์
ทั้งปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาเรื่องที่ทำกิน และปัญหาความ
เสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจึง
พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งรวบรวมสรรพ
วิชาการทางด้านเกษตรกรรม เป็นเสมือน ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่
มีชีวิต’ โดยมีกิจกรรมด้านการศึกษาพัฒนาที่ต่อเนื่อง และขยาย
ผลที่เป็นความสำเร็จสู่เกษตรกรและชุมชนในภูมินาคนั้นอย่างต่อเนื่อง
ตลอดเวลา

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เกิดขึ้น
ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ปัจจุบันมีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๖ ศูนย์

๒๕๒๒

๒๕๒๔

๒๕๒๕

ได้แก่

๑. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

๒. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕

๔. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕

๕. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

๖. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖

๒๕๒๕

๒๕๒๕

๒๕๒๖

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็น “ต้นแบบ” ของระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว (One Stop Service) ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประกอบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น ในการสานต่อแนวพระราชดำริเพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้พสกนิกรของพระองค์อยู่ร่วมกันบนผืนแผ่นดินไทยได้อย่างมีความสุข

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาต้นแบบ เรียนรู้ศาสตร์พระราชายังยั่งยืน เล่มนี้ จะเป็นแหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนที่สนใจในศาสตร์ของพระราชฯ ได้ใช้เรียนรู้ ศึกษา และร่วมสืบสานงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ เพื่อเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกัน

สำนักพิมพ์สภาพรblickส์

สารบัญ

บทนำ	๑๒
บทที่ ๑ แนวพระราชดำริและหลักการทรงงาน	๑๘
๒๓ หลักการทรงงาน	๒๔

บทที่ ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน	๓๖
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา	

ความเป็นมา	๔๐
วัตถุประสงค์	๔๑
พื้นที่ดำเนินการ	๔๒
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๔๓
การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๖๐
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๘๒
สรุปภาพรวม	๙๑

บทที่ ๓ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน	๙๔
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี	

ความเป็นมา	๙๘
วัตถุประสงค์	๑๐๐
พื้นที่ดำเนินการ	๑๐๑
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๑๐๕

การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๑๐๙
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๑๓๑
สรุปภาพรวม	๑๔๕

บทที่ ๔ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง	๑๔๘
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส	

ความเป็นมา	๑๕๒
วัตถุประสงค์	๑๕๓
พื้นที่ดำเนินการ	๑๕๔
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๑๕๕
การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๑๘๕
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๑๙๔
สรุปภาพรวม	๒๐๔

บทที่ ๕ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน	๒๑๐
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร	

ความเป็นมา	๒๑๔
วัตถุประสงค์	๒๑๖
พื้นที่ดำเนินการ	๒๑๖
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๒๑๗
การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๒๓๙
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๒๕๔
สรุปภาพรวม	๒๖๘

บทที่ ๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่

๒๗๒

ความเป็นมา	๒๗๖
วัตถุประสงค์	๒๗๗
พื้นที่ดำเนินการ	๒๗๘
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๒๘๒
การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๓๐๒
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๓๐๔
สรุปภาพรวม	๓๓๐

บทที่ ๗ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

๓๓๔

ความเป็นมา	๓๓๘
วัตถุประสงค์	๓๓๙
พื้นที่ดำเนินการ	๓๔๐
แนวพระราชดำริในการพัฒนา	๓๔๑
การดำเนินงานในกิจกรรมที่สำคัญ	๓๗๔
ผลสำเร็จที่โดดเด่น	๓๙๑
สรุปภาพรวม	๓๙๕

ข้อมูลอ้างอิง

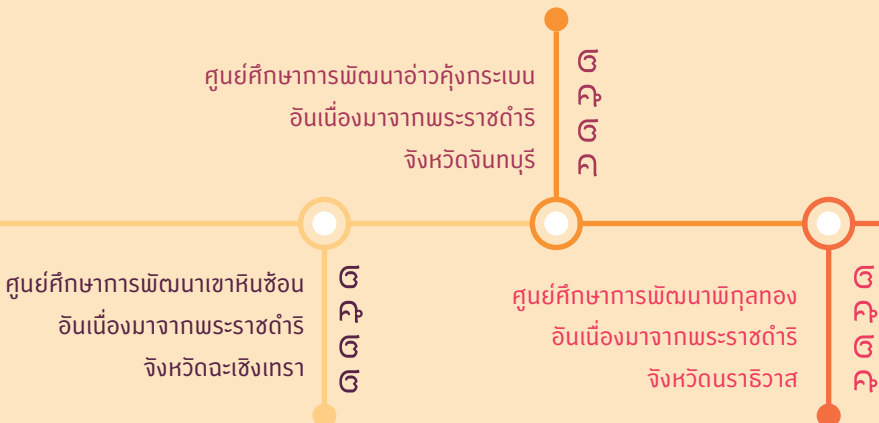
๓๙๘

๖ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาต้นแบบ เรียนรู้ศาสตร์พระราชายังยืน

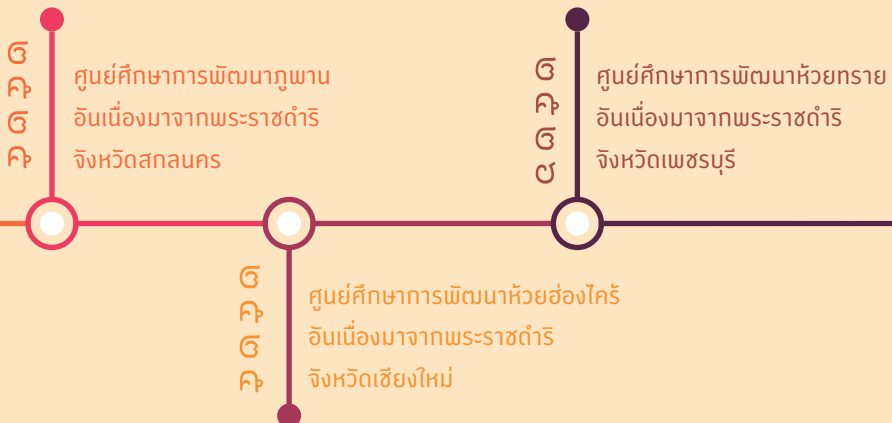
“...เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และได้เห็นวิทยาการแผนใหม่ ที่จะสามารถหาดูวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ...”

“...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ ก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

“...กรม กองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ได้สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นปรองดองกันประสานงานกันตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านการเกษตรหรือด้านสังคม ทั้งในด้านการงานการส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกันก็หมายความว่า ประชาชน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกัน ในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้านก็หมายถึงว่า ที่สำคัญปลายทาง คือประชาชนจะได้รับประโยชน์ และต้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์...”

พระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

บทนำ

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์
ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอ
ของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้เราต้องแนะนำ
เราต้องเข้าไปช่วยคน โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้
แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ
แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิด
ประโยชน์อย่างยิ่ง...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงวางรากฐานการพัฒนา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของราษฎร ซึ่งจะต้องพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งก่อน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองและจะต้องสอดคล้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมความรู้ เทคนิค วิชาการอันทันสมัย เรียบง่าย ประหยัด ถูกต้องตามหลักวิชาการ คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วยเสมอ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราต้องเข้าไปช่วยคน โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้ว ก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

ด้วยหลักการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ จำนวน ๖ ศูนย์ ทำหน้าที่เสมือน ‘พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต’ ที่รวบรวมสรรพวิชาในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย วิธีการ

แก้ปัญหาด้านเกษตรกรรมที่ครอบคลุมปัญหาเรื่องน้ำ ดิน ป่าไม้ และพลังงาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งล้วนมีลักษณะปัญหา “เฉพาะ” แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาของแต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน สรุปได้ดังนี้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัญหาจากการตัดป่าแล้วปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งทำให้ดินจืดและกลายเป็นทราย ในฤดูแล้งจะมีการชะล้างเนื่องจากลมพัด ในฤดูฝนจะมีการชะล้างเนื่องจากน้ำเซาะ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี ปัญหาดินเค็มเพราะน้ำทะเลขึ้นถึง และการอนุรักษ์พื้นที่พุทธรักษาชายฝั่งทะเล

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทออันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ปัญหาพื้นที่เป็นป่าพรุเก่า ดินประกอบด้วยพืชที่ทับถมมาเป็นเวลานานผสมกับน้ำทะเล มีผลทำให้ดินที่มีแร่กำมะถัน เมื่อสัมผัสกับอากาศก็กลายเป็นออกไซด์ และเมื่อผสมกับน้ำก็กลายเป็นกรดกำมะถัน

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ปัญหาการตัดไม้ ทำลายป่า ทำให้ขาดน้ำในหน้าแล้ง ส่วนฤดูฝนน้ำไหลแรงจึงชะล้างหน้าดิน ดินผิวบางลงและเกิดเกลื่อนในดิน

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาจากการทำลายป่า ในฤดูฝนจะมีการชะล้างหน้าดิน เนื่องจากน้ำเซาะจน

เหลือแต่หิน กรวด

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ปัญหาการตัดไม้และการปลูกพืชไร่ จนดินจืดกลายเป็นทราย เมื่อถูกลมและน้ำชะล้างไปหมด จนเหลือแต่ดินดานไร้ประโยชน์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือเป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนา (Research & Development) และนำผลการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จมาเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จในลักษณะ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต สำหรับให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานจากการปฏิบัติจริง เป็นตัวอย่างของการบริหารงานแบบบูรณาการในลักษณะรวมศูนย์ ในการผสานความร่วมมือร่วมใจกันของหน่วยงานราชการในการทำงานเพื่อบริการประชาชน และเป็นระบบการบริการเบ็ดเสร็จที่ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้และขอรับบริการได้ในที่เดียวกัน

บทที่ ๑

แนวพระราชดำริและหลักการทรงงาน

“...วัตถุประสงค์ของการตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนา ก็คือ การพัฒนาที่ทำกินของราษฎรให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยการพัฒนาที่ดิน พัฒนาแหล่งน้ำ ตลอดจนฟื้นฟูป่าและใช้หลักวิชาการเกษตรในการวางแผนการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ โดยใช้เงินจากการบริจาค จากผู้มีจิตศรัทธาเป็นทุนในการพัฒนา ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาจะเป็นฟาร์มตัวอย่างที่เกษตรกรทั่วไป และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสามารถมาเยี่ยมชมการสาธิตเกี่ยวกับการเกษตรกรรม เพื่อเป็นการศึกษาหาความรู้ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาพื้นที่รอบ ๆ บริเวณโครงการให้มีความเจริญขึ้น เมื่อราษฎรเริ่มมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็อาจพิจารณาจัดตั้งโรงสีข้าวสำหรับหมู่บ้านแต่ละกลุ่ม ตลอดจนจัดตั้งธนาคารข้าวของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อฝึกให้รู้จักพึ่งตนเองในที่สุด...”

พระราชดำรัสของ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมุ่งหวังให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็น ต้นแบบของความสำเร็จ ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปได้มีความรู้ และช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

- เป็นสถานที่สำหรับการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาต่างๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำหน้าที่เสมือน “ต้นแบบ” ของความสำเร็จ ที่จะป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

- แลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติและประชาชน ในการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่างๆ ที่ได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษาฯ จะเป็นแหล่งผสมผสานทางวิชาการและการปฏิบัติเพื่อนำความรู้สู่ราษฎร รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่าง ๓ กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริม และราษฎร

- การพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองและตัวอย่างของการพัฒนาในพื้นที่ลักษณะหนึ่งๆ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยพยายามใช้ความรู้ให้มากที่สุด แต่ละสาขาจะเป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่นๆ เป็นการผสมผสานกันทั้งด้านความรู้ การดำเนินงาน และการบริหารอย่างเป็นระบบ

- การประสานงานระหว่างส่วนราชการ เป็นการประสานงาน ประสานแผน และการจัดการระหว่างกรม กอง และส่วน

ราชการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) เป็นศูนย์รวมของการศึกษา ทดลอง และสาธิต ที่ได้รับผลสำเร็จ ทั้งด้านการเกษตร แหล่งน้ำ ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาด้านสังคม ศิลปอาชีพ ในลักษณะของ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาดูงานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อันนำไปสู่ประสิทธิภาพในการพัฒนาอย่างสมบูรณ์สูงสุด แต่ละศูนย์ศึกษา จะมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน โดยทำการศึกษา วิจัย และหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่แห่งนั้นให้มีสภาพสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรได้

เมื่อผลการศึกษา วิจัย ได้รับผลสำเร็จแล้ว ศูนย์ศึกษา จะทำการขยายผลไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่รอบๆ ศูนย์ฯ ที่เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ” เป็นหมู่บ้านเป้าหมายอันดับแรก โดยการส่งเสริมในทุกๆ ด้าน อาทิ การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรม จัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในหมู่บ้าน หรือเกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ศึกษาฯ ได้เอง เมื่อส่งเสริมให้กับหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จนได้รับผลขั้นหนึ่งแล้วจะขยายผลไปยังเกษตรกรในพื้นที่แห่งอื่นต่อไป

นอกจากนี้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพแล้วไปสู่พื้นที่แห่งอื่น ในลักษณะของ “ศูนย์สาขา” เพื่อทำการศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่องในพื้นที่นั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งศูนย์สาขา เช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ คือ เพื่อทำการศึกษา ทดลอง เกี่ยวกับการประกอบ

อาชีพตามสภาพพื้นที่นั้นๆ แล้วนำผลการศึกษาไปส่งเสริมให้
เกษตรกรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

โครงสร้างการบริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีการ
ดำเนินงานแบบบูรณาการ โดยลักษณะโครงสร้างองค์กรดังนี้

๑. คณะกรรมการบริหาร โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอัน
เนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีนายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี
เป็นประธาน มีปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีรอง
เลขาธิการ กปร. เป็นเลขานุการ

๒. คณะอนุกรรมการวิชาการ โครงการศูนย์ศึกษาการ
พัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีนายพลการ สุวรรณรัฐ
องคมนตรี เป็นประธาน มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาต่างๆ เป็น
อนุกรรมการ และมีผู้อำนวยการสำนักศึกษาและขยายผลการ
พัฒนาตามแนวพระราชดำริ สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

๓. คณะอนุกรรมการจัดทำแนวทางด้านการบริหารจัดการ
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดย
มี นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นประธาน มีอธิบดีกรม
ที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีที่ปรึกษาฯ สำนักงาน กปร.
เป็นเลขานุการ

๔. คณะอนุกรรมการวางแผนและติดตามประเมินผล
โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดย
มีเลขาธิการ กปร. เป็นประธาน มีผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องเป็น
อนุกรรมการ และมีที่ปรึกษาฯ สำนักงาน กปร. เป็นเลขานุการ

>> “...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาพื้นที่รอบๆ บริเวณโครงการให้มีความเจริญขึ้น...”

๕. คณะอนุกรรมการดำเนินงาน โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดที่ศูนย์ตั้งอยู่เป็นประธาน มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ และมีผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นเลขานุการ

การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ ในระยะที่ผ่านมา มีแผนแม่บทเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน กำกับดูแล และติดตามประเมินผล โดยได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนแม่บทศูนย์ศึกษาฯ ขึ้น เพื่อยกร่างแผนแม่บทศูนย์ศึกษาฯ ในภาพรวมระยะเวลา ๕ ปี

๒๓ หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาคนให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ โดยทรงยึดหลักการดำเนินงานบนทางสายกลางเป็นขั้นเป็นตอนบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามวิถีแห่งธรรมชาติอย่างเรียบง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีหลักการทรงงานที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังนี้

ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การที่พระเจ้าราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้น จากเอกสาร แผนที่ สอบถามเจ้าหน้าที่ นักวิชาการและราษฎรในพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามที่ประชาชนต้องการ

ระเบิดจากข้างใน

พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่อง การพัฒนาคนต้องสร้าง ความเข้มแข็งให้คนในชุมชน ที่เราเข้าไปพัฒนาให้มี สภาพพร้อมที่จะรับเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหา ชุมชน หมู่บ้าน ที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

แก้ปัญหาจากจุดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหา ของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ คนมักจะมองข้าม

ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออก...เป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการ ปวดหัวนี้ก่อน...มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปวดหัว ก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้...แบบ Macro นี้เขาจะทำ แบบรื้อทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย...อย่างบ้านคนอยู่ เราบอกบ้านนี้ มันผุตรงนั้น ผุตรงนี้ไม่คุ้มที่จะไปซ่อม...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิด เลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่ วิธีทำต้องค่อยๆ ทำจะไประเบิด ทั้งหมดไม่ได้...”

ทำตามลำดับชั้น

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับชั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้...”

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้า ระดับที่สูงในต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

ภูมิสังคม

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์

ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิด
อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขา
เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการ
อะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็
จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

องค์รวม

ทรงมีวิธีคิดอย่างองค์รวม (Holistic) หรือมองอย่าง
ครบวงจร ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยว
กับโครงการใดโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น
และแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง ดังเช่นกรณีของ “ทฤษฎีใหม่”
ที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นแนวทางในการประกอบ
อาชีพ นับเป็นแนวทางหนึ่งที่พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม
ตั้งแต่การถือครองที่ดิน โดยเฉลี่ยของประชาชนคนไทยประมาณ
๑๐ - ๑๕ ไร่ เพื่อการบริหารจัดการที่ดิน และแหล่งน้ำอันเป็น
ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพการทำการเกษตรแบบ
ผสมผสาน เมื่อมีน้ำในการทำเกษตรแล้วจะส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้น
และหากมีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจะต้องรู้จักวิธีการจัดการ
และการตลาด รวมถึงการรวมกลุ่ม รวมพลังชุมชนให้มีความเข้ม
แข็ง เพื่อพร้อมที่จะออกสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้
อย่างครบวงจร นั่นคือ ทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ ๑ ๒ และ ๓

ไม่ติดตำรา

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีลักษณะของ

การพัฒนาที่อ่อนโลมและรวมชอมกับสภาพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน คือ “ไม่ติดตำรา” ไม่ผูกมัดติดกับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย

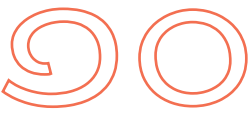
ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยความเรียบง่าย และประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหา “...ให้ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โดยปล่อยให้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จะได้ประหยัดงบประมาณ...”

ทำให้ง่าย Simplicity

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทำให้การคิดค้นดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไขงานการพัฒนา เป็นไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และที่สำคัญคือสอดคล้อง กับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยรวม ใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง ฉะนั้น คำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็นหลักคิด สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริ

การมีส่วนร่วม

“...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้าง- ขวาง หนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น

แม้กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาด เพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือการระดมสติปัญญาและประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์นั่นเอง....”

ประโยชน์ส่วนรวม

“...การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการ มีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ข้าราชการทุกคนจะต้องทำหน้าที่ทุกๆ ประการให้บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพื่อผลการปฏิบัติราชการทุกอย่างจักได้บรรลุความสำเร็จอย่างสูง และบังเกิดประโยชน์อย่างดีที่สุดแก่ตนเอง แก่หน้าที่ และแก่แผ่นดิน...”

บริการรวมที่จุดเดียว

ทรงเน้นในเรื่องการสร้างความรู้ รัก สามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงใจกัน ด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มักจะต่างคนต่างทำและยึดติดกับการเป็นเจ้าของเป็นสำคัญ ให้แปรเปลี่ยนเป็นการร่วมมือกันโดยไม่มีเจ้าของ และสามารถอำนวยความสะดวกให้ประชาชน ดั่งเห็นได้จากแนวพระราชดำริในการดำเนินบริหารของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีอยู่ทั้ง ๖ ศูนย์ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นับเป็นรูปแบบใหม่ของการบริหารที่เป็นการ ‘บริการรวมที่จุดเดียว’ และ ‘การบริการแบบเบ็ดเสร็จ’ หรือ ‘One Stop Service’ ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในระบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย

๑๓

ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองอย่างละเอียดถึงปัญหาธรรมชาติ หากเราต้องการแก้ไขธรรมชาติ จะต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ อาทิ การแก้ไขปัญหาลำเสื่อมโทรม “การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก” ปลอ่ยให้ธรรมชาติช่วยในการฟื้นฟูธรรมชาติ ทรงเข้าใจธรรมชาติและมนุษย์อย่างเกื้อกูลกัน ทำให้นอนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน จะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๑๔

ใช้ธรรมชาติปรับธรรมชาติ

แนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ระบบที่เป็นปกติ เช่น การนำน้ำดีขับไล่ น้ำเสีย หรือเจือจางน้ำเสียให้กลับเป็นน้ำดี ตามจังหวะการขึ้นลงตามธรรมชาติของน้ำ การบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวาซึ่งมีตามธรรมชาติ ให้ดูดซับสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ ดังพระราชดำรัสว่า “ใช้ธรรมชาติปรับธรรมชาติ”

๑๕

ปลูกป่าในใจคน

พระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

๑๖

ขาดทุนคือกำไร

“ขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain)

การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้า และการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้น เป็นการนับที่เป็นมูลค่าเงินไม่ได้”

“ถ้าเราทำอะไรที่เราเสีย แต่ในที่สุดที่เราเสียหายนั้น เป็นการได้ทางอ้อม ประชาชนจะได้รับผล ราษฎรกินดี อยู่ดี ราษฎรได้กำไรไป”

๑๗

พึ่งตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาในเบื้องต้นด้วยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มีความแข็งแกร่งที่จะมีแนวคิดในการดำรงชีวิตต่อไป และขั้นตอนต่อไปก็คือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อมและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน...”

พอยู่พอกิน

การพัฒนาเพื่อให้พสกนิกรทั้งหลาย
ประสบความสุขสมบูรณ์ในชีวิต ได้เริ่ม
จากการเสด็จฯ ไปเยี่ยมประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคของ
ประเทศ ได้ทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยพระองค์
เอง จากนั้นได้พระราชทานความช่วยเหลือให้มีความอยู่ดีกินดี
มีชีวิตอยู่ในขั้น ‘พอยู่พอกิน’ ก่อน แล้วจึงขยายให้มีชีวิต
สมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ถ้าโครงการดี ในไม่ช้า ประชาชนก็ได้กำไร จะได้ผล
ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ไป...”

เศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลก “โลกาภิวัตน์” โลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง

๒๐

ซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน

ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้ น้อย ก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

๒๑

ทำงานอย่างมีความสุข

ทรงใช้หลักสังฆทาน คือ ให้เพื่อให้ ไม่ได้ให้เพื่อคิดหวังอะไรตอบแทน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระเกษมสำราญ และทรงมีความสุขทุกครั้งที่ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า

“...ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

๒๒

ความเพียร ดุจดั่งพระมหาชนก

“...คนเราทำอะไรต้องมีความเพียร แม้ไม่เห็นฝั่งก็ต้องว่ายน้ำ และมีคำตอบอยู่ว่ามีประโยชน์อย่างไร เพราะถ้าหากไม่เพียรที่จะว่ายน้ำเป็นเวลา ๗ วัน ๗ คืน ก็จะไม่พบเทวดา คนอื่นไม่มีความเพียรที่จะว่ายน้ำ ก็จมเป็นอาหารของปลา ของเต่า เพราะฉะนั้นความเพียร แม้จะไม่ทราบว่าจะถึงฝั่งเมื่อไหร่ ก็ต้องเพียรว่ายน้ำต่อไป...”

๒๓

รู้ รัก สามัคคี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช มีพระราชดำรัสในเรื่อง “รู้
รัก สามัคคี” มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นคำสามคำที่มีค่าและมีความ
หมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

รู้ : การที่เราจะลงมือทำสิ่งใด
นั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัย
ทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการ
แก้ปัญหา

รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้
ครบด้วยกระบวนการแล้ว จะต้อง
มีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไป
ลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้นๆ

สามัคคี : การที่จะลงมือ
ปฏิบัตินั้น ควรคำนึงเสมอว่า เราจะ
ทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องทำงาน
ร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็น
หมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหา
ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล
อดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ทรงปลูก
ต้นประดู่ป่า ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๕
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓